

Hilversum, 15-04-2024

Aan: Digitale Zaken Commissie

Betreft: Punten voor commissiedebat over digitale infrastructuur

Geachte leden van de Digitale Zaken Commissie,

Op 25 april 2024 vindt het commissiedebat over digitale infrastructuur plaats. Graag geven wij u vanuit PublicSpaces, een unieke coalitie van ongeveer vijftig publieke organisaties zoals publieke omroepen, onderwijs, erfgoed-instellingen, festivals, bibliotheken, musea en de zorg, en grote en kleine Nederlandse ondernemingen enkele punten mee voor het debat.

PublicSpaces ontplooit verschillende activiteiten met als doel het bouwen van een digitaal ecosysteem van producten en diensten gebaseerd op publieke waarden. Deze missie sluit goed aan op de agenda Digitale Open Strategische Autonomie (DOSA). In deze agenda worden grofweg drie grote maatschappelijke uitdagingen benoemd die nauw met elkaar samenhangen:

- **Gebrek aan strategische autonomie in strategische (digitale) sectoren.**

Dit gebrek aan strategische autonomie komt door te grote afhankelijkheid in tal van markten en sectoren van grote, met name, Amerikaanse en Chinese techbedrijven. Mensen, organisaties, bedrijven én overheden ervaren allemaal de negatieve gevolgen van die afhankelijkheid. Het kabinet zegt terecht: "Afhankelijkheden in strategische sectoren die relevant zijn voor de borging van onze publieke belangen kunnen risico's met zich meebrengen, bijvoorbeeld voor onze nationale veiligheid, onze concurrentiekracht, fundamentele rechten en onze waarden als democratische rechtsstaat."¹

- **Een achterlopende Europese (en Nederlandse) techsector.**

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/17/kamerbrief-aanbieden-agenda-digitale-open-strategische-autonomie-coco-5-oktober>

Van de twintig meest waardevolle digitale technologiebedrijven zijn er slechts twee Europees. Ook zijn de totale investeringen in onderzoek en innovatie in de EU lager dan in de VS en China. Het wereldwijde marktaandeel van Europese bedrijven neemt dan ook af: van 22 procent in 2013 naar 11 procent in 2022.²

- **Ondermijning van fundamentele rechten en de democratische rechtsstaat.**

De risico's voor fundamentele rechten en de democratische rechtsstaat als gevolg van afhankelijkheden van een handvol Amerikaanse en Chinese bedrijven liggen met name op het vlak van privacy schendingen, de verspreiding van desinformatie, polarisatie en de opslag van data in niet EU-landen en/of de toegang tot data in datacenters in EU-landen door niet-EU landen.

De oplossing: alternatieven gebruiken, ruimte geven en ontwikkelen

De aanpak van deze drie maatschappelijke problemen vergt een overkoepelende aanpak die álle drie de problemen meeneemt. Te vaak worden er oplossingen aangedragen die slechts één van de drie uitdagingen adresseert en de andere twee negeert of, in sommige gevallen, de oplossing daarvoor nog complexer maakt. Een overkoepelende aanpak zet in op drie elementen:

- **Het vergroten van het gebruik van bestaande alternatieven voor digitale producten en diensten gebaseerd op publieke waarden.**

Voor sommige digitale producten en diensten van grote techbedrijven zijn er al bestaande alternatieven. Met de 'Digitale Spoelkeuken'³ brengt PublicSpaces deze alternatieven in kaart en delen we kennis over de implementatie ervan. Denk aan: Nextcloud in plaats van Google Docs. Big Blue Button in plaats van Microsoft Teams. Rocketchat in plaats van Slack. Matomo in plaats van Google Analytics.

Hoe kan het gebruik van bestaande alternatieven gestimuleerd worden?

² Communicatie Europese Commissie, Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030

³ De Digitale Spoelkeuken is een methodiek ontwikkeld door PublicSpaces om organisaties te helpen in hun transitie naar het gebruik van digitale producten en diensten gebaseerd op publieke waarden.

- Door het ondersteunen en verder ontwikkelen van initiatieven zoals de Digitale Spoelkeuken kunnen meer overheden, organisaties en bedrijven gebruik maken van de opgedane kennis over welke alternatieve digitale producten en diensten er zijn en hoe daarop overgestapt kan worden.
- Daarnaast kan de overheid een enorme impuls geven aan alternatieven voor digitale producten en diensten die gebaseerd zijn op publieke waarden via aanbestedingen. Overheden kopen jaarlijks voor meer dan €80 miljard aan producten en diensten in bij bedrijven, waaronder dit soort digitale producten en diensten. Door meer gewicht te geven aan veiligheid, strategische autonomie en publieke waarden in aanbestedingen kan een enorme impuls gegeven worden aan de oplossing van deze drie maatschappelijke uitdagingen.
- **Het creëren van (markt)ruimte voor alternatieve producten en diensten gebaseerd op publieke waarden.**

Bestaande alternatieven krijgen te weinig ruimte om te concurreren in digitale markten. Dat is het gevolg van actieve politieke keuzes om veel digitale markten gesloten te houden. Er zijn voorbeelden van hoe het wél moet. Met de Digital Markets Act (DMA) is besloten om interoperabiliteit af te dwingen van berichtendiensten (denk aan Whatsapp).

Het is belangrijk dat de overheid interoperabiliteit afdwingt op elk soort sociaal platform dat in Nederland actief wil worden. Dat creëert een pluriform online sociaal mediumlandschap dat beter is voor onze fundamentele rechten. Mensen kunnen immers een privacy veiliger alternatief kiezen. En het geeft Nederlandse en Europese bedrijven überhaupt de mogelijkheid om te concurreren.

Dergelijke interoperabiliteit kan op veel meer digitale markten afgedwongen worden. De daarmee samenhangende dataportabiliteit creëert een opener markt, waarop consumenten zich vrijer kunnen bewegen en sneller innovatie mogelijk is. Daarmee krijgen startups en mkb-ondernemingen kansen die in de huidige gesloten digitale samenleving niet worden geboden - winner takes all is nu nog het uitgangspunt.

Dit zal een impuls geven aan de Nederlandse technologiesector waardoor niet alleen nieuwe digitale producten een kans krijgen, maar er ook bedrijvigheid ontstaat in de dienstverlening daaromheen.

- Nederland moet in Europa pleiten voor het afdwingen van interoperabiliteit in zoveel mogelijk digitale markten (sociale media, kantoorsoftware, zoekmachines, etc.) en voor de ontwikkeling van open standaarden voor deze digitale markten.
- **Het ontwikkelen van nieuwe alternatieve producten en diensten gebaseerd op publieke waarden.**

Tot slot moet de overheid de ontwikkeling van nieuwe alternatieve producten en diensten gebaseerd op publieke waarden stimuleren. De DOSA noemt bijvoorbeeld de Cloud markt als een markt “met dominante posities voor met name de Amerikaanse aanbieders Amazon en Microsoft”. Dat is een voorbeeld van een gevaarlijk gebrek aan strategische autonomie. Investerings in alternatieve Clouddiensten, bijvoorbeeld via initiatieven als IPCEI CIS en NextCloud, moeten een forse impuls krijgen.

Duitsland heeft precies om deze reden een ‘Sovereign tech fund’ opgericht.⁴ Een fonds, vergelijkbaar met het groeifonds, dat is opgericht voor het vergroten van de digitale soevereiniteit/autonomie. “Digitale soevereiniteit is het zelfbepaalde gebruik van digitale technologieën en systemen door individuen, de industrie en overheden. We moeten de open digitale infrastructuur versterken om de veiligheid, innovatie en economische groei te bevorderen en een veerkrachtige digitale basis voor participatie en democratie te garanderen.”

- Creëer een Nederlands (en Europees) equivalent van het Duitse ‘Sovereign tech fund’ en investeer in open digitale infrastructuur met als doel het vergroten van onze digitale autonomie, het stimuleren van innovatie en economische groei en het beschermen van onze fundamentele waarden.

⁴ <https://www.sovereigntechfund.de/mission>

PublicSpaces, namens alle aangesloten [partners](#)

Geert-Jan Bogaerts, voorzitter

Mede ondertekend door:

Freedom internet, namens de directie

Greenhost, Mart van Santen - Directeur

ProcoliX

Public Roam, namens de directie